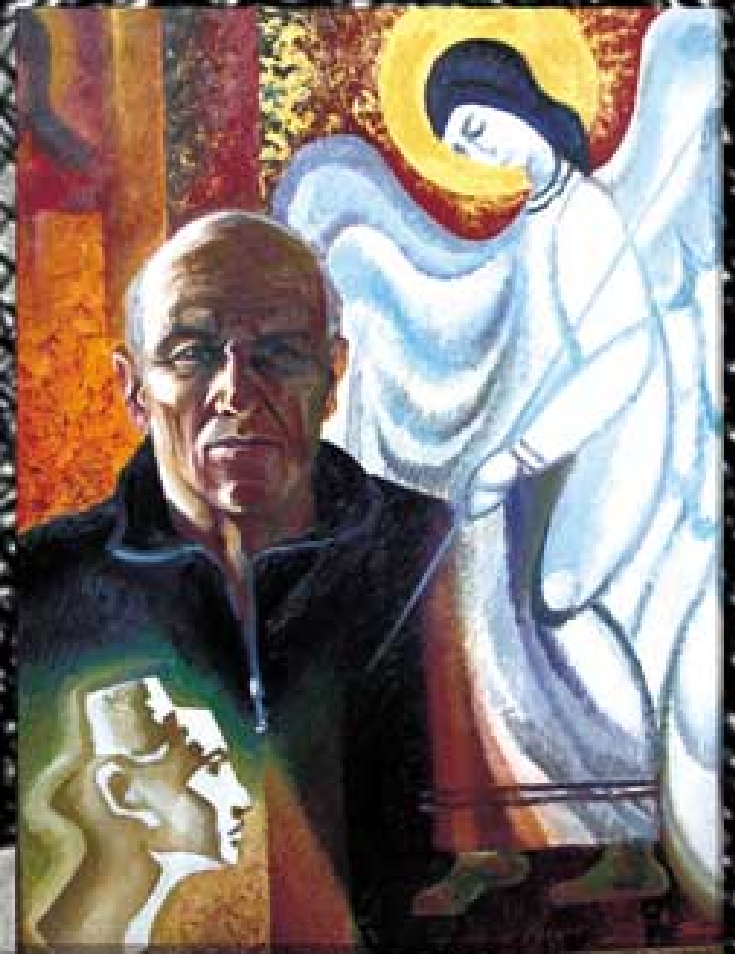
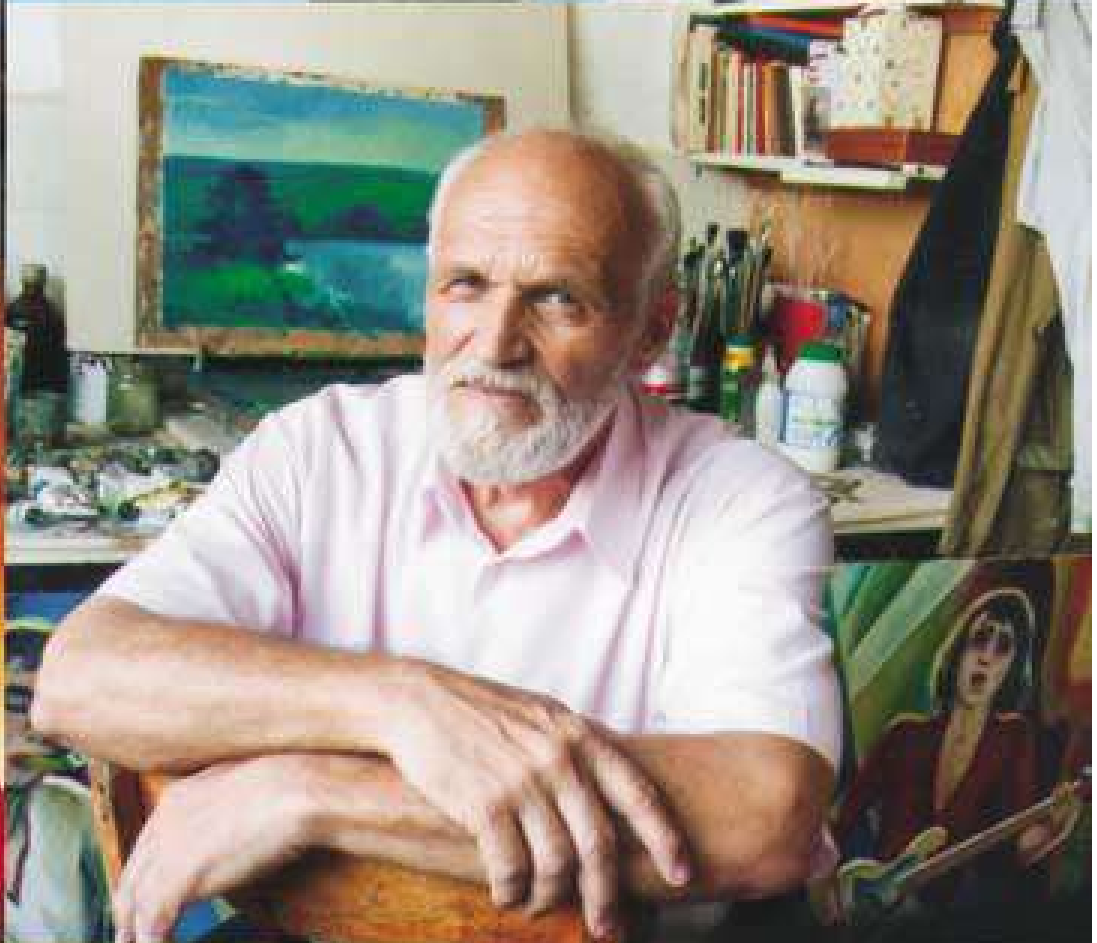
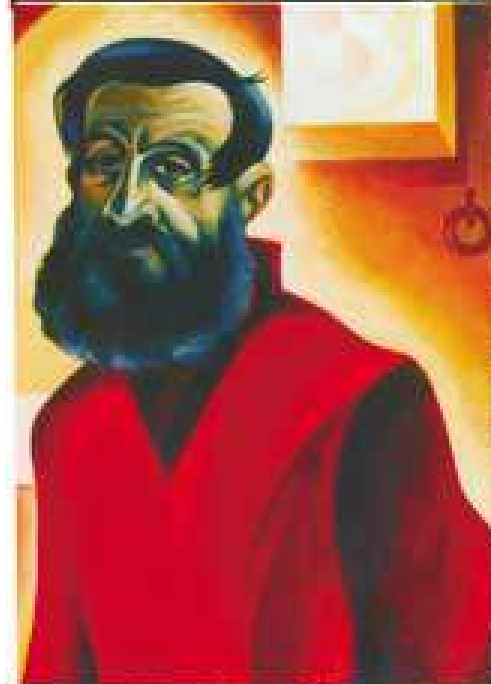
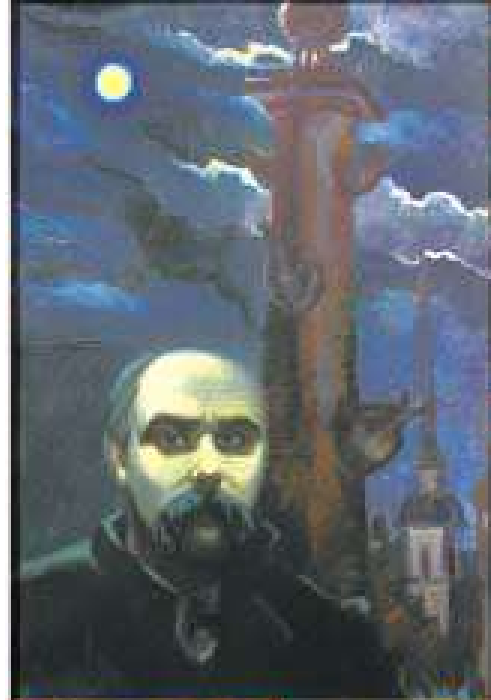


*Художньо-меморіальний музей О. О. Осмьоркіна*

В майстерні  
художника



ГРАТІЧНІ СВІТИ  
ТЕАКСА ПОЛОНСЬКОГО





*В часи Нефертіті. 2004. Папір, туш, перо. 33x22*

## • Думки про творчість і життя •

Розмова в майстерні  
з членом Національної  
Спілки художників України  
Феліксом Полонським

- Шановний Фелікс Мистайлович, зараз ми сидимо в Вашій майстерні. Зазвичай вважають, що художник такий собі майстер творчого розгاردіяжу, але у Вас все акуратно розкладено по полицях, затишно і спокійно. Яке значення для Вас має майстерня? Це - другий дім, місце відпочинку чи все ж місце роботи, нехай творчої, але роботи?

- Назвати це місцем відпочинку важко, тут не відпочинеш. Майстерня для мене - це найголовніше, бо вдома ніяких умов не має для роботи, хіба що взимку, якісь там зарисовки, начерки, свої думки на папері, а основне, все життя, тут, в майстерні. Тому це - і місце роботи, і місце, де я весь свій час проводжу.

-Що для Вас мистецтво?

- Мистецтво? Важко відповісти... Мистецтво, на мій погляд, це важка і щоденна праця.

- Ви реаліст в творчому виразі?

-Мабуть, що так, хоча в певний час я намагався шукати інші формальні підходи, але сформувався як реаліст. Так мене виховували і таким шлях я обрав.

- Ви пережили період соціалістичного реалізму, Ваше відношення до цього явища?

- Двояке відношення. Сказати, що це суцільний негатив не можна, бо і в той період були видатні художники. Я знаю?.. (знизує плечима). Він пройшов та й слава Богу. Мистецтво повинно розвиватися. Течії, віяння - все це дуже добре. Багато з тих художників, які були «знятими соцреалістами» якимось чином змогли себе чи-то перебороти, чи-то знайти інші шляхи самовиразу. Адже треба сказати, що великий вплив мала оця партійна влада, яка була, тож і видатні художники повинні були з нею якимось рахуватися. А коли впала з розпадом Союзу партійна сила, то звісно багато хто звільнив себе від обмежень і будь-яких минулих зобов'язань. Як на Україні, то, наприклад, І.Марчук та інші, на кого вплив «радянщини» був меншим, стали видатними художниками. Але та регламентованість, вона мала значну психологічну силу, яка впливала і на форму виразу і на тематику. Ось у мене на полицях старі видання журналів «Образотворче мистецтво», «Творчество», я в одному з них нарахував 17 картин з будівельними кранами, такий був час.



*Оголена. 1966. Лінорит. 11x21*

- Ви почали займатися станковим живописом наприкінці 1980-х - початку 1990-х рр., до того працювали в системі художнього фонду УРСР художником-оформлювачем, виконували замовлення інтер'єрного розпису, наскільки складним був перехід від монументального декоративу до станкової картини і чому він відбувся?

- Можна сказати, що для мене він дійсно був складним. Один час, до речі, у мене дуже багато було живописних робіт, ще з юності, але коли померли батьки, зберігати їх стало ніде, я зібрав все та й привіз до художнього фонду в майстерню Петра Велигурського, а він і каже: «Кидай ти цю справу, будемо займатися «монументалкою», настінним розписом, тут тобі і заробіток, і творчість...» То я все виніс на подвір'я та й спалив, молодий був, зараз дуже жалкую, бо серед тих робіт неоціненний матеріал був, цікаві творчі наброски, особливо етюди... Після училища якби мені хто сказав, що я не буду займатися живописом, я б ніколи не повірив. Тож перехід був дійсно складним, я не скажу, що він був хворобливим, але з певними труднощами довелося зустрітися. Як кажуть: «немає худа без добра». В 1990-і перестали надходити замовлення, а я без роботи не міг сидіти, важко було, та з'явилося дуже багато вільного часу, матеріалів для малювання достатньо - і фарби, і картону. Писав етюди, почав більш інтенсивно кольором займатися, обходив всю ближню територію навколо художнього комбінату - сади Песецького, Некрасівку, дістався аж до радгоспу «Тюльпан». Олійний станковий живопис на полотні потребує іншого підходу, ніж настінна робота темперою. Накладало відбиток на живопис мова монументального мистецтва, в якому більше декоративності, площинності, а станковий живопис потребував зовсім іншого, якоїсь просторовості, чуттєвості.

- До речі, ви задали училище, ви ж закінчували в Іваново (Росії), наскільки школа дала вам впевненості, щодо обраного шляху?

- Я б не сказав, що впевненості, бо впевненість вона з роками більш приходить. Мені що в училищі подобалось - це загальна творча атмосфера у підході до навчання. В Іваново, тоді в 1960-і рр. виставка Спідки художників - це подія, людей, яблуку немає де власти, а головне після виставки обговорення, то туди було взагалі важко потрапити і там такі дебати точилися... Мені поталанило, по-перше, час, 1960-і, «хрущовська відлига», викладачі були талановиті художники, особливо Серафим Миколайович Троїцький, який, ну, педагог від Бога, а на



Ескіз до картини «Гоголь», 2004.  
Папір, олівець. 20x30

Начерк до картини «Помаранчева завірюха», 2004.  
Папір, кулькова ручка. 20x30

старших курсах Іван Дмитрович Калашніков. Він прямо не втручався в роботу, але підказки давав точні, виважені, не стримував, не гнітив, а направляв. Впевнений після училища я був в одному, що треба буде багато працювати. І дійсно, коли прийшов в художній фонд, пішли замовлення, то на суто творчість часу залишалось мало. В фонді мені багато дало спілкування з В.Федоровим. Я з ним двічі їздив на Хутір Надію і двічі на Морозівський вуглерозріз, його підхід живописний мені подобався, а в подальшому, щодо живопису, з Вінтенком Борисом Михайловичем. Так трапилося, що ми з ним від кінця 1980-х рр. працювали на одному поверсі. Мороз, згадую, валянки, шапки, свитки і ми один до одного ходимо. Саме його відношення до мистецтва захоплювало. Пам'ятаю я зібрався в майстерню, тут дощ такий, стою на зупинці, думаю - не піду, повернувся йти до дому, коли назустріч Борис Михайлович, то що ж, розвертаюся та й поїхали вдвох працювати. Мене захочувало його відношення до творчості як до щоденної наполегливої роботи.

*- Тоді виникає питання- а між виробничою мистецькою працею і вільною творчістю є поєднання чи це все ж різні художні підходи?*

- Я б не сказав, що різні. Вперше, коли я прийшов у фонд, всі ескізи на замовлення я придумував сам, а потім, коли побачив, що використовують різні журнали, агітплакати, то мене це дуже дивувало. А першу роботу, що я виконував, це було у приміщенні Радпартшколи, де потім була школа підвищення кваліфікації керівників сільського господарства, а потім філія міліцейської академії, так я всі ескізи придумував, щоб не запідозрили, що я десь щось там «зідрав». І таке правило заклав я собі від самого початку, ну там були звісно панно різні на офіційні теми, де використовувались відпрацьовані штампи, але все, що відносилось до розписів, левкасів, творчої роботи, то - моє, авторське.



*Начерк до портрету заслуженого художника України С.Г.Шановалова. 2000. Папір, олівець. 20x20*



*Пейзажна зарисовка. 2000., Папір, олівець. 29x21*

- Ви і нині віддасте перевагу жанровій картині, як ви обираєте теми?

- Важко сказати. Вони самі приходять на думку. Ось, наприклад, портрет «Циган», але це тепер він має таку назву. На початку у мене був задум зробити серію «Пугачов». Там і боротьба, і страта, але потім я відмовився. То оцей образ, він якось виник сам по собі, я намалював його швидко, на тому що було під рукою, фанера, темпера, без будь-яких ескізів і аж сам здивувався якійсь новій для себе формі. Далі намагався робити в такому ж дусі, але ні, не склалося, тож став він «Циганом». Твір більш графічний, тому я його до графіки й відношу. Взагалі ідея завжди спонтанна, щось прочитав, про щось дізнався. Ось, наприклад, я можу Шевченку читати одне і теж багато разів, а сприйняття різне. І роботи, що по Шевченку були, це все, як одна фраза. Так і по Лесі Українці - прочитав я «Насунула важка червона хмара...» і мені було досить для образу.

- Бачите, я підготував питання, а воно в тему - яке місце в Вашій творчості займає слово, розповідь? Питання не випадкове, адже у вас багато композицій пов'язаних з літературою.

- Так трапилося, що з дитинства в мене не було іншої розваги, як читати книжки. Ми жили в Каунасі і книжок у нас завжди було багато. У мене і зараз величезна бібліотека, я її по trochu роздаю, бо дуже перевантажує. І до нині я не можу позбавитися звички читати на ніч.

- А в Каунас ви потрапили, бо батько був військовим?

- Так. Батька після війни направили в Прибалтійський військовий округ, в місто Каунас (Литва). Ми жили в центрі міста, це вулиця Солюмеї Неріс. З одного боку музей, нині там музей Чюрльоніса, а з іншого - історичний музей. З двору нашого будинку можна було вийти у те місце, де зараз єдиний у світі «Музей чортів», ми знали, що там живе художник. Він ходив у сірому плащі і чорному береті, пізніше я дізнався, що це Антонас Жмуйдзінавічус. Через його двір ми виходили до музею і в мене все дитинство пройшло фактично в історичному просторі. Старовинні гармати і трофейна зброя, леви на вході, там вони і тепер. Потім ми переїхали в Таураге, то там уже в школу я ходив в російські класи, бо в Каунасі я навчався у литовській школі, а влітку були табори. Пізніше, коли батька перевели до Німеччини, ми повернулись в Кіровоград, так мама захотіла.

- Ви робите ескізи до своїх робіт?

- Можу навіть показати. В основному «начеркушки» або кульковою ручкою, або олівцем. Боже, де ж воно в мене поділося?!... Спеціально хотів показати начерк з натури під час Помаранчевої революції, там, де у натовпі Юра Гончаренко і Юра Вінтенко, а ось - знайшов! Звісно холодно було, але згодом цей начерк став картиною...

- Зараз в художньо-меморіальному музеї О.О.Ос്മоркіна буде експонуватися Ваша виставка графіки. Для Вас графіка - це похідна від живопису чи навпаки, а можливо вони існують у вашій творчості окремо і самодостатньо?



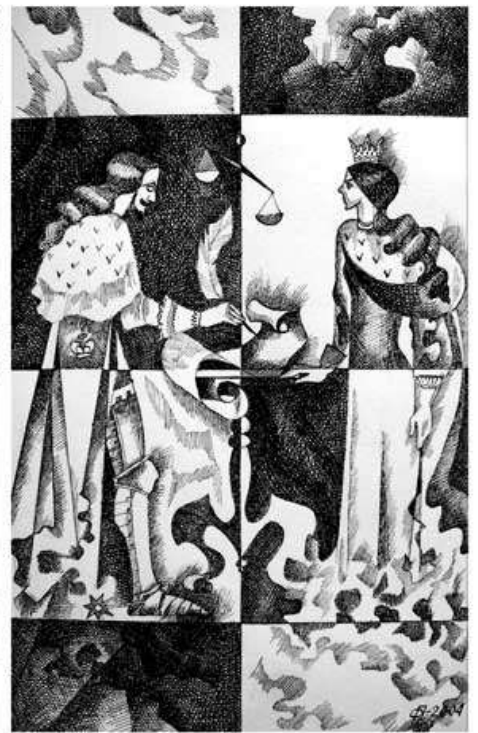
*Гамбіт. Із серії «Шахи». 2004.  
Папір, туш, перо. 30x22*



*Король. Із серії «Шахи». 2004.  
Папір, туш, перо. 37x15*



*Королева. Із серії «Шахи». 2004.  
Папір, туш, перо. 37x15*



*Капітуляція. Із серії «Шахи». 2004.  
Папір, туш, перо. 30x22*

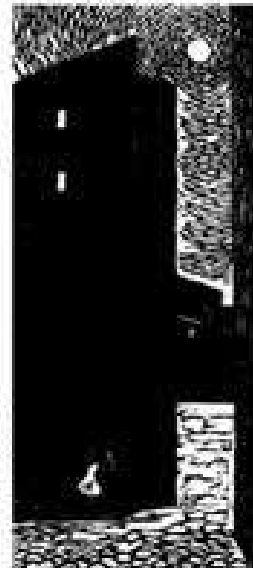




*Вечір. 1966.  
Лінорит. 24x12*



*Плотогон. 1966.  
Лінорит. 27x15*



*Літня ніч. 1966.  
Лінорит. 24x11*



*Стачка. 1966.  
Лінорит. 30x11*

- Вся моя творчість починалася саме з графіки, якою я захопився ще в училищі. На п'ятому курсі до нас прибув новий студент Муртуз Алі Магомедов, до речі, нині народний художник Дагестану. Так от, саме він прищепив любов до графічних технік, зокрема ліногравюри. У нього вперше побачив як воно робиться - різець, ложка замість пресу, досить просто і ефектно. Я почав різати по лінолеуму, але потім це захоплення в мене пройшло. Тоді ж почав робити також ілюстрації до книжок і хоча це не було, так би мовити, моїм основним заняттям, але ця праця мені дуже подобалася. Та й тепер, коли звертаються кіровоградські поети, письменники, я не відмовляю.

- *Ваше відношення до національного в мистецтві. Культура творить націю?*

- Звісно, особливо згадую перше десятиліття Незалежності, коли яскраво виявилось багато самобутніх українських митців, тоді ще всі були в морі надій, не було такої хвилі розчарувань. В дійсності націю міряють саме за культурними, мистецькими, науковими досягненнями.

- *Ваше відношення до класичної традиції і досвіду минулого? Їх треба дотримуватися чи можна ігнорувати?*

- Ні, їх не можна ігнорувати, але в той же час, думаю, що від неї навряд чи треба прямо відштовхуватися, скоріше, створене в минулому треба брати до уваги, його знати, але робити своє. Я однаково толерантно ставлюся до всіх течій в мистецтві. Звісно, комусь щось подобається, комусь не подобається. Але «подобається-не подобається» - це не мистецькі критерії. Можливо тобі все не подобається і що з того?.. Я думаю, що треба поважати будь-які прояви творчості в людині і намагатися їх зрозуміти та відчутти, адже легше всього сказати: «Та дурня якась», махнути рукою.

- Часто можна почути, що краса врятує світ, а мистецтво може врятувати світ?
- Я не знаю як краса, а от мистецтво дійсно може врятувати світ. Для мене це єдине спасіння малювати, творити, якщо у людини забрати цю здатність, то навіщо й жити, зникає сам сенс існування.
- На ваш погляд, чи можна навчити людину творчості?
- Мені здається, що не можна. Можна навчити малювати, законам композиції, але творчість - це щось вроджене, це бажання, внутрішня потреба.
- Митець - егоїст по природі?
- В тому, що відноситься до мистецтва, мабуть, що так, але в житті по-різному, який характер дала йому природа. Про себе можу сказати - я завжди дуже критично до себе відносився, можливо є декілька робіт, за які мені не соромно, але більшість викликає постійне незадоволення. Мені завжди здається, що можна було б зробити краще...
- Художник у житті і мистецтві - це одна й та ж людина?
- Важко сказати. Мені здається тут немає різниці, просто проявляються різні якості, а в життєвому вимірі вона цілісна. Хоча, безперечно життя впливає на мистецтво. Можливо, якби у нас рівень життя був вищим, то і мистецтво було б іншим. Мені колись довелося бути на виставці Міро в Дортмунді, там подарували розкішний каталог його творів, але мене більше зацікавили фото інтер'єрів майстерні художника - це величезні апартаменти, крутом квіти... Тому я не погоджуюсь з тезою, що художник повинен бути голодним.



*Музики. 2004.  
Папір, туш, перо.  
40x16*



*Гончарство. 1989.  
Папір, темпера, сграфіто.  
52x32*



*Ніч на Івана Купала. 2004.  
Папір, туш, перо.  
32x22*

Умови конкуренції - це одне, а тримати художника в жалюгідному стані - ця теза придумана, мені здається, за радянського часу, бо так його легше контролювати. В той же час у 1990-і, коли розвалився Союз, то я «шмалив» полотна, творчість так і перла, бо не було куди подітися, мабуть від безвиході.

- *Ну от якраз наступне питання. Побути та суспільне визнання - наскільки вони важливі для мистця і для Вас особисто?*

- Звісно, що вони важливі. Коли тобі ніхто не дорікає, що ти кожної суботи і неділі в майстерні, і я в цьому плані дякую родині, у нас є взаємопорозуміння. А щодо визнання, то це ж не від художника залежить. Слава Богу, якщо воно є, те визнання, але якщо його й немає, то все одно потреба творити, вона ж залишається.

- *Що для Вас родина, це відкрита тема чи табу?*

- Я не скажу, що це не табу для публіки, не закрита зовсім, але все ж це дещо особисте, що треба охороняти. Та вона й не потребує, думаю, реклами. Звісно, я радий, що дочка стала доцентом, захистила дисертацію і займається наукою, що онука навчається успішно на політології, до речі, цей її вибір для мене був неочікуваним, при чому свідомим, побачимо, що далі буде...

- *Питання нагород та почесних звань - якими на Вашу думку мають бути відносини художника та держави?*

- Я б хотів одним словом сказати – кращими (сміється). На жаль, я думаю, що по відношенню до художників держава не допрацьовує. Ми й так бідно живемо, мистецький ринок в Україні фактично не сформувався, можливості реалізації дуже слабкі, а якщо ще й нагороди та звання відібрати, то взагалі... В той же час, от я дивлюся на шоу-бізнес – людині трохи за 20 років, вона вже «Заслужений діяч мистецтв України», які можуть бути такі заслуги, якщо ти ще й не працював власне. Нагороди і звання потрібні, але не можна принижувати їхній статус. Влада і художник? Ось я так скажу - коли Гурвіц був мером міста Одеси, то він зробив для художників безкоштовним користування майстернями, але це все ж особиста ініціатива, а звісно хотілося б щоб держава сприяла розвитку творчості.



*Память. 1945 рік, 1983. Папір, темпера, сграфіто. 56x36*



*Чекання. 1982. Папір, темпера, сграфіто. 56x36*



*Шлях на гору. 2004. Папір, туш, перо. 34x22*

- Ви були в різних країнах Європи, як там живеться художнику і щоб Ви хотіли перейняти у наше життя, а від чого відмовитися?

- Сказати як живуть художники, ну, наприклад, у Франції я не можу, я все ж більше був туристом і їздив за тим, щоб відвідати великі галереї, музеї, а для того, щоб знати побут художника, це треба побувати в майстерні, познайомитися і так далі. Тому мої знання Європи більш загальні, але бачив я не мало. І треба віддати належне, люди там працюють багато, але й отримують достатньо. Особливо вражає відношення до пам'яток культури, рівень їх збереження, велика кількість музеїв, галерей і, що мені подобається, це розмаїття мистецьких творів, художніх напрямків, які всі співіснують поряд і ніхто нікому не протистоїть, всі знаходять свого поціновувача і ніхто нікого не засуджує... Високий рівень мистецької культури, мазок чи мінімалізм, чи абстракція, а ось ти дивишся і живописний ефект заворює. По поверненні мене запитували: «Ти там щось писав?» Який там писав, у мене очі розбігалися, я лише хотів як можна більше побачити, запам'ятати. Слава Богу поталанило в Париж поїхати, в Амстердам, Люксембург. В Люксембурзі, до речі, бачив як працюють вуличні художники, в різних манерах, хоча більше традиційно реалістичній. В Парижі там взагалі можна все, що завгодно знайти. Познайомився з вуличним майстром з болгарського міста Толбухіна, він дев'ять років у Франції пише маленькі зображення Нотр дам де Парі, ну блискуче! І там їх у торбі з два десятки однакових. А хлопці азійської зовнішності, то взагалі віртуози малюнка, але це торгівля. Я до чого веду, що загальна мистецька культура дуже висока, якщо навіть вуличні художники вирізняються значним рівнем майстерності.

- А взагалі, Феліксе Михайловичу, Вам, як художнику, подобається наш час?

Як нині живеться митцю в нашому світі і що Ви б в ньому змінили?

- Ой, дуже не подобається. І справа не в бідності, а в наростанні кількості розчарувань. Великі надії були і на початку 1990-х, і після першого Майдану і після другого, але поки що не видно світла, ну хіба що молодь прийде, адже як суспільство згуртувалося проти воєнної бідноти.

Тож, як писала Леся Українка – без надії сподіваюсь.

- І останнє запитання - як ви вважаєте, якби культурна політика була націленою на державотворення, підтримку діячів культури, мистецтва, освіти, видавалися книжки, знімалися фільми, заохочувалася творчість, у нас би сталися трагедії Криму і Донбасу?

- Ні, однозначно ні. На мою думку, культура, мистецтво, наука, освіта - це одні з головних чинників безпеки народу, які можливо не дають прямого матеріального прибутку, але вони гарантують душевну впевненість і рівновагу суспільства.

*Розмову вів Андрій Надсєдін - заслужений художник України, мистецтвознавець, провідний науковий співробітник художньо-меморіального музею О.О.Ос്മьоркіна.*

## **Полонський Фелікс Михайлович**

Народився 1 січня 1941г. в с. Хмельове Маловисківського району Кіровоградської області.  
Член Національної Спілки художників України (1994).

Лауреат обласної премії імені Юрія Яновського (1970) та обласної премії в сфері образотворчого мистецтва та мистецтвознавства імені Олександра Осмьоркіна в номінації «національна традиція» (2007). Нагороджений Почесними грамотами Міністерства культури України (2004) і Кіровоградської обласної ради (2011).

Закінчив з відзнакою живописне відділення Іванівського державного художнього училища, Росія (1968), викладачі з фаху: М.О.Елісейкін, С.М.Троїцький, І.Д.Калашников.

1962-1964 р. - художник-оформлювач Кіровоградського відділення Одеського виробничо-рекламного комбінату. 1969-1994р. - художник-оформлювач Кіровоградських художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР, з 1991г. художньо-виробничого комбінату Кіровоградської обласної організації Спілки художників України.

Учасник обласних, всеукраїнських та зарубіжних художніх виставок – «Виставка робіт кіровоградських художників в м.Толбухіно, Болгарія» (1978), «Мальовнича Україна» (1991-2005), «50-річчя трагедії Бабиного Яру» (1991), «Голодомор 33» (1993), «Спорт в образотворчому мистецтві» (1998), «60-річчя Спілки художників України» (1998), «Осіній салон» (1993, 1994, 2000), «70-річчя Спілки художників України» (2008), «Барвіста Україна» (2013). Персональні виставки: в Кіровограді – художньому салоні (1993, 1999), обласному художньому музеї (2002, 2004, 2011), художньо-меморіальному музеї О.О.Осмьоркіна(2014) та за кордоном - в м.Вуперталь, Німеччина (1999).

Картини зберігаються в Дирекції виставок Міністерства культури України, Кіровоградському обласному художньому музеї, художньо-меморіальному музеї О.О.Осмьоркіна, приватних українських та закордонних колекціях.

Науково-мистецьке музейне видання «Графічні світи Фелікса Полонського» з серії каталогів «В майстерні художника». У виданні використані репродукції творів Ф.М.Полонського з колекцій Кіровоградського обласного художнього музею, художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна, авторського зібрання.

*На першій сторінці обкладинки: Полонський Ф.М. Автопортрет з Янголом-охоронцем. 2009. Картон,олія. 93x78.*

*Упорядник, дизайн – провідний науковий співробітник музею А.М.Надеждин.*

*Затверджено на засіданні науково-методичної ради художньо-меморіального музею О.О.Осмьоркіна (Протокол №12 від 17.08.2015)*

**© Художньо-меморіальний музей О.О.Осмьоркіна.**

*Кіровоград - 2015 рік.*

*Наклад 50 прим.*



